

Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292. Ефективна економіка. 2023. № 10.

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.10.3>

УДК 338.22.021.1]:330.341.1(477)

*I. В. Одотюк,
д. е. н., старший науковий співробітник,
головний науковий співробітник відділу економічної теорії,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м.Київ
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7125-4628>*

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ ВІТЧИЗНЯНОГО ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ НА РУХ ЕКОНОМІЧНИХ СУПЕРЕЧНОСТЕЙ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЛОКАЛІЗАЦІЇ¹**

*I. Odotiuk,
Doctor of Economic Sciences, Senior Research Officer,
Chief Researcher of the Department of Economic Theory,
State Organization Institute of the Economy and Forecasting of the National
Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv*

**PECULIARITIES OF THE IMPACT OF DOMESTIC INNOVATION
DEVELOPMENT ON THE MOVEMENT OF ECONOMIC
CONTRADICTIONS OF GLOBALIZATION AND LOCALIZATION**

¹ Статтю підготовлено в рамках виконання НДР (№ ДР 0120U105800).

В статті визначено сутнісні характеристики поєднання національного і глобального в державній політиці інноваційного розвитку економіки України. Сформульовано особливості, які визначають вплив вітчизняного інноваційного розвитку на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації. Встановлено, що відсутність суверенної політики держави по відстоюванню локальної специфіки загрожує країні втратою національного інноваційного потенціалу для повоєнної реконструкції економіки. Обґрунтовано висновок, що реалізація Україною національного плану відновлення в умовах недотримання паритету національних та глобальних інтересів в державній політиці розвитку сфери науки та інновацій як на етапі продовження широкомасштабних воєнних дій, так і на етапі повоєнного, сформує передумови до подальшого посилення динаміки процесів еміграції кваліфікованих кадрів та остаточного перенесення значущих залишків сектора високотехнологічних виробництв наукомісткої продукції за межі України.

The article determines that the reflection, strengthening, and transformation of the national innovation sector into a supplier of scientific knowledge and qualified personnel to the relevant international intellectual property and labor markets are the features that determine the impact of domestic innovation development on the movement of economic contradictions of globalization and localization. The author formulates the essential characteristics of the combination of the national and the global in the state policy of innovative development of Ukraine's economy. These characteristics are openness of the national economy to the global economic agenda, dependence as a defining characteristic of the struggle for local specificity, idealization of foreign experience in the formation and implementation of the state's policy in the field of innovation, vacuum of the role of the State as an economic regulator, refusal to planning the parameters of national development and transition to the principles of forecasting in the field of science and innovation, transformation of the role and importance of the vision of

the national economic perspective, including innovation. It is established that the disparity of national and global interests has led to a curtailment of the innovative reproduction of the national economy, and innovative development has turned from an internal effective factor in solving urgent problems of the national economy into an external factor, the success of which is directly dependent on the pace and level of globalization of the Ukrainian economy. The author concludes that Ukraine's implementation of the National Recovery Plan in the context of non-compliance with the parity of national and global interests in the state policy of development of science and innovation both at the stage of continuing large-scale military operations and at the post-war stage will form the prerequisites for further intensification of the dynamics of emigration of qualified personnel and the final transfer of significant remnants of the high-tech manufacturing sector of knowledge-intensive products outside Ukraine. The realization of such a scenario will not only prevent the restoration of educational, scientific and innovative potential at the pre-war level, but will also significantly increase the downward trend in Ukraine's human development index and its international ranking in the near future.

Ключові слова: *інноваційний розвиток, глобалізація та локалізація, державна політика, економіка, національні інтереси, відновлення.*

Keywords: *innovation development, globalization and localization, state policy, economy, national interests, recovery.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Дослідження фактора посилення темпів інноваційного розвитку національної економіки як передумови подолання економічних суперечностей глобалізації та локалізації на прийдешньому етапі повоєнного відновлення дозволяє стверджувати про формування на етапі нинішньому тенденції до посилення залежності

перспективи відтворення інноваційної сфери країни від спроможності фінансової підтримки України країнами ЄС. Разом з тим поширення рецесії в економіці країн-лідерів ЄС слугує чинником трансформації форм готовності надання Європейським Союзом міжнародної підтримки Україні. Так цільова фінансова підтримка українського бюджету на незворотній основі невдовзі зміниться на фінансову підтримку державного бюджету України виключно на умовах надання країнами-партнерами кредитного ресурсу, а це на етапі продовження повномасштабного воєнного протистояння на території України матиме значний, втім далеко неоднозначний, вплив на збереження ще наявної в країні інноваційної та наукової складових післявоєнного відновлення національної економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існування західного та східного мейнстріму в оцінках сутності, наслідків і перспектив глобалізації [1], а також тріумф індивідуальності та ринкових механізмів над владою і гегемонією держави у рамках гіперглобалізму [2] з одного боку, та оборонна реакція національних спільнот в теоріях «реальної регіоналізації», «глобалізаційного скептицизму» [3, 4] і розробка стратегій нівелювання викликів глобалізації [5] з іншого боку, підтверджують висновок про те, що, взаємодіючи, глобальні та локальні реалії вступають в зіткнення один з одним, спричиняючи значні негативні наслідки [6], а тому цілковито виправданою внутрішньою системною реакцією на глобальні події постає регіоналізація [7-9]. Тривалість воєнного протистояння на території України не обмежується впливом лише всередині країни, такого впливу опосередковано, але зазнає і регіон в цілому. Тому тривалість можна назвати фактором, який визначає не стільки віддалену перспективу колективної участі у повоєнному відновленні національної економіки, скільки реальну спроможність активної фінансової участі країн-партнерів України у відтворенні української економіки ще на воєнному етапі. Важливо зазначити, що українське питання з плином часу та подій трансформується і його входження у 2023 році до порядку денного нагальних зовнішніх викликів,

котрі загрожують економічній стабільності ЄС, спонукає євро спільноту до оперативного коригування озвучених наприкінці минулого року планів гарантованої фінансової підтримки України у її боротьбі за територіальну цілісність. Саме у цьому зв'язку 20 червня 2023 року Голова Європейської комісії Урсула фон дер Ляєн, оголосивши про те, що ЄС зіткнувся з кризовою ситуацією і гнучкість бюджету ЄС себе вичерпала, офіційно заявила: *«Тепер ми виступаємо з адресною пропозицією, яка допоможе краще діяти з найнагальніших питань ..., ми пропонуємо для України кредит на наступні 4 роки в розмірі до 50 мільярдів євро»* [10]. Подібний крок, на стійке переконання високого представництва ЄС, означає, що надання Україні підтримки з боку ЄС в спосіб виділення саме кредитного ресурсу зробить фінансування України передбачуваним на всьому шляху останньої до вступу в ЄС. Водночас з-поміж низки сучасних зовнішніх та внутрішніх викликів, котрі стоять перед ЄС, як то проблема мігрантів, поширення країнами економічної рецесії та зниження конкурентоспроможності європейських економік, імовірність посилення спалахів громадського невдоволення здійснюваною в окремих країнах ЄС соціальною політикою, саме проблема усунення руйнівних наслідків для економіки ЄС, спричинених воєнним протистоянням в Україні, постає головним викликом як щодо найближчої перспективи стійкого економічного розвитку ЄС, так і щодо геоекономічної єдності всередині ЄС. Озвучена прем'єр-міністром Угорщини 30 червня 2023 року реакція на плани Єврокомісії щодо кредитування фінансових потреб бюджету України в розмірі 50 млрд. євро, а саме: *«Ясно одне, ми, угорці, ... не дамо більше грошей Україні, поки вони не скажуть, куди пішли попередні близько 70 мільярдів євро»* [11], свідчить про те, що вже в першій половині 2023 року і не лише в Угорщині набуло стійких обрисів формування позиції, зміст якої означає наступне. По-перше, виділення Європейським Союзом, навіть на умовах кредитування, цільової фінансової підтримки Україні для ЄС безальтернативним кроком не є. По-друге, подібна підтримка України, країни, котра не є членом ЄС, завдає прямих

економічних, фінансових та соціальних збитків окремим країнам-членам Європейського Союзу. Таким чином, індуковані повномасштабним воєнним протистоянням в європейському регіоні зовнішні економічні виклики породжують внутрішні загрози політичної єдності всередині ЄС. Важливим чинником посилення в короткостроковому періоді економічної нестабільності в регіоні залишатиметься також кон'юнктура в енергетиці. В умовах, коли на міжнародній арені прогнози уповільнення динаміки розвитку економік США та ЄС стали домінуючими, активізувалось питання відновлення енергетичної безпеки ЄС, країнами основними експортерами нафти у другому кварталі 2023 року було здійснено кроки в напрямку прийняття колективного рішення щодо обмеження видобутку нафти. Подібні дії переконливо свідчать не лише про високий рівень упевненості в неминучості суттєвого скорочення темпів розвитку світової економіки, але і, що є головним, про прагнення групи країн, що розвиваються, активно протидіяти очікуваному тренду шляхом компенсації перспективних негативних наслідків економічного спаду в низці розвинених економік світу коштом останніх. Рецесія економіки ЄС в році 2023 та такого ж ґатунку очікування на рік наступний, обмеження основними експортерами видобутку нафти і подальша неминуча волатильність світових цін на енергоресурс, підтвердженням чому вже стала динаміка ціни за барель упродовж квітня-вересня 2023 року, постають тими чинниками, які суттєвим чином і надалі трансформуватимуть актуальність насамперед українського питання в порядку денному ЄС. Масштаб і наслідки такої трансформації роблять фактор посилення темпів інноваційного розвитку національної економіки в якості базової передумови подолання економічних суперечностей глобалізації та локалізації на етапі повоєнного відновлення України таким, котрий буде позбавлений необхідного фінансового ресурсу його реалізації в найближчому перспективному періоді.

Формулювання цілей статті. Метою написання даної статті є виокремлення сутнісних характеристик поєднання національного і

глобального в державній політиці інноваційного розвитку економіки України та формулювання особливостей впливу вітчизняного інноваційного розвитку на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації на етапі загострення їх розв'язання.

Виклад основного матеріалу. Результати дослідження впливу, який вітчизняний інноваційний розвиток здійснює на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації, надають можливість визначити його особливості, а також сформулювати сутнісні характеристики поєднання національного і глобального в державній політиці інноваційного розвитку економіки України.

1. Вітчизняний інноваційний розвиток постає віддзеркаленням економічних суперечностей глобалізації та локалізації. Головними причинами тому постають: а) повна відкритість національної економіки щодо впливу економічних суперечностей глобалізації і локалізації; б) з боку держави відсутніми є жодні вимоги до належної адаптації глобальної повістки на її національній території.

Відкритість національної економіки перед глобальною економічною повісткою у поєднанні з відсутністю суверенних вимог з боку держави щодо належної її адаптації відповідно до наявної локальної специфіки постала для країни достатньою передумовою формування реальних та перспективних наслідків не лише в економіці, але і поза її межами. Умонтування інтересів світових корпорацій в політику розвитку національної економіки в якості реалізації обраного державою і урядом курсу на усунення перешкод на шляху руху в країну іноземного інвестиційного капіталу призвело до трансформації внутрішнього ринку, а сам факт досягнення такої трансформації набув з позиції просування глобалізаційного процесу незрівнянно більшого значення, аніж ті соціально-економічні наслідки, якими вона супроводжувалася. Боротьба з економічними наслідками трансформації внутрішнього ринку в умовах домінування всередині країни

інтересів глобальних корпорацій не мала ознак відстоювання локальної специфіки, що робило прогнозованим як кінцевий її результат, так і загальну економічну перспективу на довгостроковий період. Поступова втрата країною позицій в міжнародному рейтингу економічної конкурентоспроможності набула з боку adeptів економічної глобалізації ознак безальтернативного для України сценарію розвитку, що лише посилювало залежність національної політики від інтересів транснаціонального капіталу. Таким чином, залежність стала визначальною характеристикою боротьби за локальну специфіку, а вітчизняний інноваційний процес є наочним прикладом домінування диспаритету у поєднанні національного і глобального в державній політиці інноваційного розвитку країни, що характеризує вплив глобалізації за відсутності національної повістки як негативний. Процеси формування та реалізації політики держави в сфері інновацій зорієнтовані на залучення виключно іноземного досвіду їх провадження. Втім сповідування рекомендацій ззовні щодо розбудови сфери інновацій не знаходить очікуваного практичного відображення в отриманому кінцевому результаті [12]. Відтак вітчизняний інноваційний розвиток постає віддзеркаленням економічних суперечностей глобалізації, оскільки упродовж особливо останнього десятиріччя домінуючими постали процеси не лише втрати високотехнологічних ніш на зовнішньому ринку, але і зменшення обсягу виробництва інноваційної продукції всередині країни, скорочення рівня інноваційної активності суб'єктів господарювання, відтоку кваліфікованих кадрів. Потужна динаміка вказаних процесів суттєво нівелює національні перспективи як в частині активної участі країни у вирішенні питань глобальної чи регіональної повістки, так і в частині забезпечення спроможності фактора вітчизняних інновацій до відновлення формату простого відтворення економічної системи країни у найближчому повоєнному періоді. Вкрай важливим у даному контексті є формулювання висновку про те, що долучення країни до процесу економічної глобалізації шляхом нівелювання національної специфіки в

сфері інновацій видозмінює тренд детермінації знань в якості драйвера економічного розвитку на рівні глобальному в тренд прогресуючої відмови від внутрішнього інтелектуального ресурсу в якості драйвера на рівні вітчизняному. Втрата промислових потужностей виробництва інноваційної продукції та відповідно звуження наукової бази обумовили формування та реалізацію тенденції до кількісного і якісного зменшення освітнього потенціалу. Таким чином, національна відкритість перед економічною глобалізацією в умовах підміни національних інтересів інтересами глобальних корпорацій сформувала загрозу настання у вітчизняній економіці гострого дефіциту кадрового ресурсу і високої кваліфікації, і робочих спеціальностей.

2. Вітчизняний інноваційний розвиток постає фактором посилення економічних суперечностей глобалізації та локалізації. Головними причинами тому постають: *а)* вітчизняний інноваційний розвиток, де-факто втрачаючи поступово суверенність, виступає частиною глобального процесу без жодної ознаки національної приналежності; *б)* в умовах нівелювання актуальності локальної специфіки, а разом з нею і стратегічних перспектив геоекономічного відстоювання національних інтересів, вітчизняний інноваційний розвиток перетворюється з внутрішнього дієвого фактора розв'язання нагальних проблем вітчизняної економіки на фактор зовнішній, успішність імплементації якого ставиться в пряму залежність від темпу і рівня глобалізації української економіки.

Трансформація політики підготовки висококваліфікованих кадрів і кадрового забезпечення національної сфери науки та інновацій загалом, початок якої був обумовлений зміною національної моделі економічного розвитку, призвела до формування стійкої тенденції тривалого скорочення власного кадрового ресурсу в обмін на перспективу імпорту наукових розробок. Втім перспектива імпорту наукових розробок перетворилась в реальності на практику імпорту передовсім готової продукції. Подібне

перетворення стало початком невідвортної подальшої стрімкої динаміки розвитку процесів як зменшення кадрового потенціалу української науки, так і втрати потенціалу здійснення щонайменшого впливу на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації з боку національного інноваційного розвитку, що набуло прямого підтвердження на сучасному етапі загострення їх розв'язання. Особливість впливу вітчизняного інноваційного розвитку на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації, котра на етапі загострення розв'язання останніх полягає виключно в їх посиленні, напряду обумовлена згортанням процесу інноваційного відтворення національної економіки. Рух країни в напрямку підвищення рівня глобалізації економічного процесу, а також інтеграції до складу міжнародних торгово-економічних організацій і геополітичних союзів, швидкість якого була поставлена в пряму залежність від ступеня нівелювання національних бар'єрів, призвів до свідомої відмови країни спочатку від внутрішнього ринку інноваційної продукції і нових технологій, а згодом і від національної частки на зовнішньому ринку високотехнологічних товарів, що дієвий вплив національного інноваційного розвитку на розв'язання економічних суперечностей глобалізації і локалізації зробило на довоєнному етапі неможливим.

Вплив вітчизняного інноваційного розвитку на рух економічних суперечностей глобалізації і локалізації, який в умовах воєнної фази їх розв'язання полягає в посиленні останніх, зумовлений особливістю, зміст якої визначається також і результативністю здійсненої в освітній галузі реформи. Зниження загального рівня якості освіти, супроводжуване стійкою негативною динамікою відтворення постійного населення країни, слугувало передумовою зміни орієнтації сфери підготовки кваліфікованих кадрів із задоволення потреб економіки національної на оперативне покриття дефіциту кадрів в економіці передовсім країн-членів ЄС. Характерною ознакою такої переорієнтації стало поступове нівелювання актуального значення висококваліфікованого кадрового ресурсу в національній економіці,

наслідком якого постали стійкі тенденції до відтоку як кадрів високої кваліфікації, так і кадрів робочих спеціальностей, що суттєвим чином зменшує потенціал продуктивного впливу вітчизняного інноваційного розвитку на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації. Вагомою складовою посилення економічних суперечностей глобалізації і локалізації з боку вітчизняного інноваційного розвитку, що уособлює сформульовану нами особливість впливу, є також трансформація ролі і значення візії національної економічної перспективи, зокрема інноваційної. Де-юре відмова від національної стратегії на початковому етапі та підміна стратегічних орієнтирів поточними завданнями на етапі сучасному призвели не лише до неспроможності законодавчого затвердження стратегії інноваційного розвитку України в якості відповіді на нові економічні виклики, але і до відсутності стратегічного бачення економічної ролі України в післявоєнній мозаїці регіональних геополітичних об'єднань. Відтак оперативний погляд на участь європейських партнерів у післявоєнній відбудові країни в умовах нез'ясованості стратегічної перспективи України в економічній взаємодії з країнами Близького Сходу, Східної Азії, Південної Азії, країнами СНД, залишатиметься національною виключно кон'юнктурною реакцією на рух і розв'язання економічних суперечностей глобалізації та локалізації, котра з плином часу лише посилюватиме актуальність таких суперечностей для України.

3. Вітчизняний інноваційний розвиток де-факто перетворився у постачальника наукових знань і кваліфікованих кадрів на відповідні міжнародні ринки інтелектуальної власності та праці. Головними причинами тому постають: *а)* український інноваційний процес в умовах економічної глобалізації роль драйвера технологічної розбудови національної економіки не здобув; *б)* повномасштабні воєнні дії, які постали невідворотною формою розв'язання економічних суперечностей глобалізації, виявились фактором, дія якого суттєво обмежує потенціал галузі українських

інновацій не лише в частині його впливу на процес відновлення національної економіки на воєнному та повоєнному етапах, але і в частині здатності галузі українських інновацій до її розширеного відтворення в перспективному періоді на етапі післявоєнної реконструкції.

Відмова від статусу учасника одного геополітичного об'єднання, набуття і формалізація національної ідентичності та одночасно прискорений рух у напрямку відмови від останньої задля потенційної можливості участі в геополітичному об'єднанні іншому ілюструють собою етапи, наслідки яких у сфері розвитку науки, технологій та інновацій набули прояву в появі, посиленні і перманентному відтворенні тенденції до безупинної реалізації прогресивних реформ з метою активного залучення іноземного досвіду та адаптації національної галузі науки та інновацій до стандартів потенційних партнерів у рамках перспективи повноправної участі у новому геоекономічному та геополітичному об'єднанні. Рішуча відмова від планування параметрів національного розвитку у перспективному періоді і безкомпромісна спроба переходу на засади прогнозування в тому числі в сфері науки та інновацій отримали вагомий позитивний ефект задля однозначності зовнішніх оцінок щодо результату вибудови країною ідеологічно правильної системи управління соціально-економічними процесами, однак такого ж ґатунку позитивний ефект не супроводжував безпосередньо результативність вказаних процесів як в економіці загалом, так і в галузі науки та інновацій зокрема. Сформований в такий спосіб вакуум ролі держави як економічного регулятора, що супроводжував зміну одного етапу іншим, став головним і тим визначальним фактором, який посилив національну динаміку скорочення економічної результативності, а відтак і обумовив характер трансформаційного процесу, яким надалі визначалось відтворення вітчизняної сфери науки та інновацій у довгостроковому періоді. Так, економічні процеси скорочення промислового виробництва, а згодом суттєве зменшення промислового потенціалу загалом, стали вирішальними у подальшому розвитку галузі науки та інновацій, оскільки, позбувшись

орієнтиру на початку, а потім втративши вітчизняного замовника, галузь була поставлена в умови, коли внутрішній і зовнішній ринки застосування національного інноваційного продукту виявились з різних причин, але однаковою мірою недосяжними. Відтак одна з визначальних, на думку adeptів глобалізації, характеристик успішного перебігу процесу економічної глобалізації, а саме – трансформація класичної ролі держави, котра з успіхом і була імплементована у вітчизняну економічну практику, призвела до деформації не лише структури національної галузі науки та інновацій, але і її ролі в соціально-економічному процесі, оскільки відтепер головна відповідальність за відсутність економічного поступу в країні була повністю покладена на вітчизняну сферу розвитку науки та інновацій. Домінування вже на етапі активного розгортання національного інтеграційного процесу економічних тенденцій до зменшення обсягу інноваційного виробництва, спаду інноваційної активності, скорочення кваліфікованого кадрового складу в науковій галузі є вагомою підставою для формулювання висновку про те, що економічна глобалізація постає фактором, котрий сприяє не об'єднанню національностей, а їх нівелюванню, адже незмінність форми розв'язання суперечностей глобалізації саме у вигляді періодичного настання відкритих повномасштабних воєнних протистоянь на міжнародній арені доводить нежиттєздатність ідеї створення глобального економічного простору шляхом і за рахунок усунення національної ідентичності, навіть коли завдання щодо втілення такої ідеї в життя ставиться і реалізується країною-геополітичним лідером світу, що аргументовано доводить, економічна глобалізація на практиці постає радше багатоманітністю однорідностей, аніж єдністю багатоманітностей.

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі.
Забезпечення Україною щонайменшого позитивного впливу вітчизняної галузі інновацій на рух економічних суперечностей глобалізації та локалізації в умовах відсутності суверенної політики держави по

відстоюванню локальної специфіки є неможливим, оскільки нівелювання локальної специфіки задля задоволення комерційних інтересів глобальних корпорацій означає навіть не стільки втрату національного іміджу, скільки втрату вже в оглядовому перспективному періоді національного освітнього, наукового та інноваційного потенціалу. Реалізація країною національного плану відновлення за умови недотримання паритету національних та глобальних інтересів в державній політиці розвитку сфери науки та інновацій як на етапі продовження широкомасштабних воєнних дій, так і на етапі післявоєнному, сформує передумови до подальшого посилення динаміки процесів відтоку кваліфікованих кадрів та перенесення залишків сектора високотехнологічних виробництв наукомісткої продукції за межі України, що не лише не сприятиме відновленню освітнього, наукового та інноваційного потенціалу на довоєнному рівні, але суттєво вплине на низхідну динаміку індексу людського розвитку України та її місця у відповідному міжнародному рейтингу вже у світі повоєнному.

Література

1. Gay W. C. Understanding and Assessing Globalization: The Role of Global Studies // *Parceling the Globe: Philosophical Explorations in Globalization, Global Behavior, and Peace* / Ed. by D. Poe and E. Souffrant. Amsterdam: Rodopi, 2008. pp. 17–25.
2. Коуэн Т. Среднего более не дано: Как выйти из эпохи Великой стагнации. М.: Изд-во Института Гайдара, 2015. 320 с.
3. Hirst P., Thompson G. *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*. UK: Wiley, 1999. 318 p.
4. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация. М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. 176 с.
5. Berger P. Four Faces of Global Culture. *National Interest*. 1997. Vol. 49. pp. 23-29.

6. Robertson, R. Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity. In: Featherstone, M., Lash, S. and Robertson, R., Eds., Global Modernities, Sage Publications, London, 1995. pp. 25-44.
7. Mittelman J.H. Rethinking the new regionalism. Global Governance. 1996. № 2. pp. 189–213.
8. Obstfeld M., Taylor A.M. Global capital markets: Integration, crisis, and growth. Cambridge University Press, 2004. 354 p.
9. Axline W.A. Conclusion: external forces, state strategies and regionalism in the Americas. In: Foreign Policy and Regionalism in the Americas. Lynne Rienner Publisher, 2010. pp. 199-218.
10. Уже не допомога: глава Єврокомісії запропонувала Україні кредит на 50 мільярдів євро. УНІАН. 20.06.2023. URL: <https://www.meta.ua/uk/news> (дата звернення 01.07.2023).
11. Віктор Орбан виступив проти плану Єврокомісії виділити Україні 50 млрд євро. Reuters. 30.06.2023. URL: <https://www.zaxid.net> (дата звернення 02.07.2023).
12. Одотюк І.В. Національна інноваційна система України: структура, недоліки інноваційної спеціалізації та шляхи їх усунення. *Ефективна економіка*. 2019. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7375> (дата звернення: 09.09.2023), DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.3

References

1. Gay, W. (2008), “Understanding and Assessing Globalization”, The Role of Global Studies, Parceling the Globe: Philosophical Explorations in Globalization, Global Behavior, and Peace, Rodopi, Amsterdam, pp. 17–25.
2. Cowen, T. (2015), *Srednego bole ne dano: kak vyiyti iz epohi Velikoy stagnatsii* [Average is over: powering America beyond the age of the great stagnation], Izd-vo Instituta Gaydara, Moscow, RF.

3. Hirst, P. and Thompson, G. (1999), *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*, Wiley, London, UK.
4. Wallerstein, I. (2008), *Istoricheskiy kapitalizm. Kapitalisticheskaya tsivilizatsiya* [Historical capitalism with Capitalist civilization], Tovarischestvo nauchnyh izdaniy KMK, Moscow, RF.
5. Berger, P. (1997), "Four Faces of Global Culture", *National Interest*, vol. 49, pp. 23-29.
6. Robertson, R. (1995), "Glocalization: Time-Space and Homogeneity-Heterogeneity", *Global Modernities*, Sage Publications, London, UK, pp. 25-44.
7. Mittelman, J. (1996), "Rethinking the new regionalism", *Global Governance*, № 2, pp.189-213.
8. Obstfeld, M. and Taylor, A. (2004). *Global capital markets: Integration, crisis, and growth*, Cambridge University Press, Cambridge, UK.
9. Axline, W. (2010), "Conclusion: external forces, state strategies and regionalism in the Americas", *Foreign Policy and Regionalism in the Americas*, Lynne Rienner Publisher, Boulder, USA, pp. 199-218.
10. Unian (2023), "Not an aid anymore: the head of the European Commission has offered Ukraine a loan of 50 billion euros", available at: <https://www.meta.ua/uk/news>, (Accessed 01 July 2023).
11. Reuters (2023), "Victor Orban opposed the European Commission plan to allocate 50 billion euros to Ukraine", available at: <https://www.zaxid.net>, (Accessed 02 July 2023).
12. Odotiuk, I. (2019), "National innovation system of Ukraine: structure, disadvantages of innovative specialization and ways to address them", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 11, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7375> (Accessed 09 September 2023), DOI: 10.32702/2307-2105-2019.11.3

Стаття надійшла до редакції 11.10.2023 р.